

Kazimierz J. Latuch

Warszawa (Korespondent „Nowego Kuriera Zamojskiego”)

W tym domu mieszkał i tworzył

Bolesław Leśmian

O jednej fotografii na wystawie

Przystanek z Leśmianem (Tekst z

okazji wydarzenia:

2017 Rok Bolesława Leśmiana w Zamościu)

14 marca 2017 r. w redakcji tygodnika „Kronika Tygodnia” (Dom Centralny, ul. Żeromskiego 3) oraz w kawiarni „Galicya Cafe” (Rynek Solny 2) w Zamościu odbyły się wernisaże wystawy fotografii „Przystanek z Leśmianem”, przygotowanej przez Galerię Starej Fotografii Adama Gaśianowskiego. Wystawa została przygotowana w ramach Roku Leśmianowskiego w Zamościu, ustanowionego z okazji 140. rocznicy urodzin i 80. rocznicy śmierci poety. Na jednej z fotografii, pochodzącej z kolekcji Archiwum Państwowego w Zamościu, zaprezentowano odsłonięcie tablicy pamiątkowej z napisem: *W tym domu mieszkał i tworzył Bolesław Leśmian poeta 1878-1937*, na ścianie Domu Centralnego, z udziałem ministra kultury i sztuki Lucjana Motyki. W opisie fotografii zaprezentowanej na wystawie podano, że wydarzenie miało miejsce w 1967 r.¹ (w AP – ok. 1967 r.), a autorem fotografii jest Józef Duda [ryc. 1]. Opublikowane niegdyś, 50 lat temu, w lubelskich dziennikach „Sztandar Ludu” i „Kurier Lubelski” informacje pozwalają na poznanie historii tego wydarzenia.

1 W informacji podawanej na stronie Galerii Internetowej Archiwum Państwowego w Zamościu podano ok. 1967 r. Zob.: http://archiwum.zam.pl/displayimage.php?album=2&pid=3006#top_display_media

Odsłonięcie tablicy pamiątkowej ku czci poety odbyło się podczas wojewódzkiej inauguracji roku kulturalno-oświatowego 1967/1968². Na dwudniowe uroczystości, odbywające się 14 i 15 października 1967 r., przybyli do Zamościa: z Warszawy – minister kultury i sztuki **Lucjan Motyka** oraz przedstawiciel Wydziału Kultury KC PZPR, tow. **Edmund Makuch**, z Lublina – I sekretarz KW PZPR, tow. **Władysław Kozdra**, przewodniczący PWRN, tow. Paweł Dąbek, prezes KW SD Zygmunt Gąbczyński, wiceprezes WK ZSL Stanisław Lejwoda. Licznie przybyli także działacze kulturalno-oświatowi z województwa, artyści, literaci, przedstawiciele towarzystw regionalnych, kierownicy powiatowych domów kultury i przodujących placówek kulturalnych.

Realizacja obszernego programu dwudniowych uroczystości rozpoczęła się przed południem 14 października otwarciem nowej ekspozycji muzealnej w zamojskim muzeum – wystawy „Zamość w wydawnictwach”, na której pokazywano prace plastyczne Grupy Zamojskiej oraz dorobek uczniów zamojskiego Liceum Sztuk Plastycznych. Czynności tej dokonał specjalnie przybyły na tę uroczystość minister Lucjan Motyka. Następnie odbyły się odsłonięcia tablic pamiątkowych ku czci dwu postaci, których życiorysy były bardzo związane z Zamościem: rewolucjonistki **Róży Luksemburg** i poety **Bolesława Leśmiana**³.

Odsłonięcia tablic – w obecności ministra Lucjana Motyki – dokonali I sekretarz KW PZPR, tow. Władysław Kozdra – tablica dla Róży Luksemburg, oraz przewodniczący PWRN, tow. Paweł Dąbek – tablica dla Bolesława Leśmiana. Po południu w sali Powiatowego Domu Kultury odbyła się zasadnicza inauguracja roku kulturalno-oświatowego. Referat obrazujący osiągnięcia i perspektywy rozwojowe województwa lubelskiego wygłosił tow. Paweł Dąbek; przemawiał także minister Lucjan Motyka. Na zakończenie akademii zebrani wysłuchali koncertu orkiestry włościańskiej im. Karola Namysłowskiego pod batutą Zbigniewa Pawelca. Dalsze uroczystości odbyły się po południu w Honiatyczach, Hutkach, Kalinówce i Szczebreszynie⁴.

2 *Wojewódzka inauguracja roku kulturalno-oświatowego 1967/1968*, „Kultura i Życie”. Tygodniowy dodatek „Sztandaru Ludu”, R. XVI, nr 39 (759). Lublin 15 X 1967, s. 1; *Wojewódzka inauguracja roku kulturalno-oświatowego*, „Sztandar Ludu”, R. XXIII, nr 246 (7259), Lublin 16 X 1967, s. 1, 2.

3 Fotografia z tego wydarzenia (88.1178.0.2.145) zdobi okładkę niniejszego tomu „Archiwariusza Zamojskiego”.

4 Z. Mikulski, *Dzisiaj w Zamościu*, „Kultura i Życie”. Tygodniowy dodatek „Sztandaru Ludu”, R. XVI, nr 39 (759), Lublin 15 X 1967, s. 1.

15 października 1967 r. uroczystości odbywały się w Krasnobrodzie oraz ponownie w Zamościu. Tu zorganizowano spotkanie pracowników i działaczy kultury w Powiatowym Domu Kultury, a ostatnim punktem programu był wiec mieszkańców miasta i powiatu na zamojskiej Rotundzie, zwołany dla upamiętnienia tego miejsca martyrologii Zamojszczyzny i ponownego otwarcia dla publicznego zwiedzania. Aktu otwarcia odnowionej Rotundy dokonał minister Janusz Wieczorek – szef Urzędu Rady Ministrów, przewodniczący Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa⁵.

We wszystkich wydarzeniach uczestniczyły partyjne i państwowe władze powiatowe i miejskie Zamościa, organizacje społeczne oraz liczni mieszkańcy. Z uroczystości odsłonięcia tablicy upamiętniającej poetę Bolesława Leśmiana, który mieszkał i tworzył w Domu Centralnym, pozostały dwie fotografie: jedna w Archiwum Państwowym w Zamościu – prezentowana (z obciążeniami) na wystawie „Przystanek z Leśmianem”, oraz druga – opublikowana w lubelskim dzienniku „Sztandar Ludu”. Na zdjęciu z zasobu Archiwum są m. in.: przewodniczący PWRN, tow. Paweł Dąbek (w płaszczu) oraz minister Motyka (w centrum). Nie udało się zidentyfikować pozostałych osób uchwyconych na fotografii. Fotografia opublikowana w „Sztandarze Ludu” przedstawia sytuację przed odsłonięciem tablicy – przemawia przewodniczący PWRN, tow. Paweł Dąbek⁶.

Inicjatorem upamiętnienia w Zamościu Bolesława Leśmiana był najprawdopodobniej **prof. Wiktor Zin**, wówczas wykładowca Politechniki Krakowskiej, znany z telewizyjnych audycji „Piórkiem i węglem”, który utrzymywał przez kilkadziesiąt lat ścisłe związki z Zamościem, propagował jego zabytkową architekturę, interesował się dziejami twierdzy, przebiegiem renowacji i przyszłością miasta. 19 i 21 września 1967 r. prof. W. Zin złożył w Zamościu wizytę, podczas której przeprowadził z ówczesnymi władzami miejskimi rozmowy na tematy związane z renowacją Starego Miasta i opracowywanymi koncepcjami nowego centrum Zamościa. Podczas tej wizyty prof. Wiktor Zin podjął się opracowywania koncepcji adaptacji gmachu dawnej

5 *Doniosła uroczystość w Zamościu/Odsłonięcia Rotundy – pomnika męczeństwa*, „Kurier Lubelski”, R. XI, nr 243 (3494), Lublin 16 X 1967, s. 1.

6 *Min. Lucjan Motyka dokonał inauguracji roku kulturalno-oświatowego*, „Kurier Lubelski”, R. XI, nr 242 (3493), Lublin, 15 X 1967, s. 1, 6.

Akademii Zamojskiej dla potrzeb wyższej uczelni, o którą czyniły starania partyjne i państwowe władze miasta⁷.

W opublikowanym kilka dni przed śmiercią felietonie prof. Wiktor Zin podał ważny fakt z życia poety: **Bolesław Leśmian przez kilka miesięcy na przełomie lat 1918 i 1919 mieszkał jako lokator wynajmujący pokój na kancelarię notarialną w domu jego dziadków w Hrubieszowie⁸.**

Warszawa, 25 marca 2017 r.

Ryc. 1. Minister Kultury i Sztuki Lucjan Motyka w Zamościu, 14 października 1967 r. Przed tablicą B. Leśmiana na Domu Centralnym przemawia przewodniczący PMRN w Zamościu E. Suchora, autor Józef Duda. Archiwum Państwowe w Zamościu, Zbiór fotografii, 88.1178.0.2.145 (neg.0213.363)

7 Prof. W. Zin dla Zamościa, „Sztandar Ludu”, R. XXIII, nr 228(7241), Lublin 25 IX 1967, s. 4.

8 W. Zin, *Sztuka patrzenia*, „Gazeta Krakowska”, R. CCXIII, nr 110 (17 984), Kraków, 12-13 V 2007, s. 13.